

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/6-SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

B.S.Eminchayev	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda yangicha pedagogik yondashuvlar.....	11
G.M.So'fiboyeva	
Boshlang'ich sinflarda STEAM – ta'lim texnologiyasini qo'llashning ilmiy-nazriy asoslari	14
M.M.Baxromov	
Elektron ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli	18
A.A.Meliqo'ziyev	
11 yoshli erkin kurashchilarning jismoniy tayyorgarligini oshirishda tavsiya etilgan mashqlar majmuasining samaradorligi	21
R.B.Mirzaev	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda pedagogik maxoratni oshirish	26
A.A.Muhiddinov	
Aylanma mashqlar yordamida oliy ta'lim muassasalari talabalarining jismoniy qobiliyatlarini rivojlantirish usullari va samaradorligi	34
Sh.G'.Qodirov	
11-15 yoshli o'quvchilarning jismoniy rivojlanish xususiyatlari va statistik tahlili.....	38
SH.G'.Qodirov	
O'rta yoshdagi o'quvchilarda chidamlilikni oshirishga qaratilgan mashg'ulotlar samaradorligi tahlili	42
M.K.Aхмадалиева, К.Н.Рахимова, М.О.Балтабаева	
Использование современных технологий в системе образования Узбекистана	46
SH.D.Raxmatjonov	
Faoliyat motivatsiyasining shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar.....	50
O.B.Tursunov	
Iqtisodiyot nazariyasi fanini o'qitishda kompetensiyalarni shakllantirish uchun yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash metodikasi.....	55
S.R.Uraimov	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarining jismoniy sifatlarini aylanma mashqlar orqali rivojlantirish usullari va samaradorligi	58
S.R.Uraimov	
Jismoniy tarbiya darslarida nazariy mashg'ulotlarning samaradorligi.....	62
S.R.Uraimov	
Qishloq maktablarida yuqori harorat sharoitida jismoniy tarbiya darslarini o'tkazish metodikasining ilmiy asoslari va samaradorligi.....	67
R.A.Xamrakulova	
Diplomatik diskursda paralingvistik elementlar tadqiqi.....	71
O.N.Madaminov	
Jismoniy rivojlanganlik - jismoniy statusning mazmuni va uning o'lchamlari tarixi.....	74
S.D.Akzamov	
Futbolchilarning stress boshqaruvi va psixologik chidamliligi	80
Г.Г.Козлова	
Эффективность использования компетентностного подхода в формировании волевых качеств у учащихся старших классов	85
М. К.Рузиева	
Интеграция уроков плавания с экологическим воспитанием	89
Н.Н.Бобожонов	
Интеграция волейбольных упражнений для развития когнитивных навыков у школьников.....	94
Z.N.Usmonov, G.R.Qurbonov	
Tana qismlarining (bo'laklarini) garmonik rivojlanganligini ijobiy va salbiy tomonlari.....	99
J.X.Abdullayev	
O'quvchilar jismoniy tarbiyasining vazifalari, mashg'ulotlarining shakllari, vositalari, darsning mazmuni va tuzilishi	105

UO'K: 81'42

DIPLOMATIK DISKURSDA PARALINGVISTIK ELEMENTLAR TADQIQI

"ИССЛЕДОВАНИЕ ПАРАЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ЭЛЕМЕНТОВ В
ДИПЛОМАТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ"

"THE RESEARCH OF PARALINGUISTIC ELEMENTS IN DIPLOMATIC DISCOURSE"

Xamrakulova Ravshanoy Abdulaxatovna

Farg'ona davlat universiteti, "Aniq va tabiiy fanlar" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya

Diplomatik diskurs bu- xalqaro munosabatlarda muvaffaqiyatli bo'lishi uchun og'zaki va paralingvistik omillar orqali ifodalanadigan o'ziga xos uyg'unlikni ko'rsatadigan majmuadir. Asosiy e'tiborga sazovor muloqotlar til orqali ifoda etilsa-da, ohang, ovoznining tempi, tovush kuchi, ritm va tana harakatlari kabi paralingvistik tushunchalar diplomatik diskursning ta'sirli bo'lishiga o'z xissasini qo'shadi. Ushbu maqolada muallif diplomatik nutqda paralingvistik omillarning xalqaro hamjihatlikka, nutqning muvaffaqiyatiga va mojarolarning hal bo'lishiga qay darajada ta'sir qilishini o'rganadi. Pragmatika, semiotika va madaniylararo kommunikatsiya nazariyalariga tayanib, maqolada paralingvistik belgilar diplomatik xabarlarini qanday o'zgartirishi va global siyosiy manzaralarni qanday shakllantirishi mumkinligi o'rganiladi.

Аннотация

Дипломатический дискурс представляет собой совокупность элементов, демонстрирующих уникальное согласие, выраженное через вербальные и паралингвистические факторы, что является необходимым для успешных международных отношений. Несмотря на то, что коммуникация в первую очередь выражается через язык, паралингвистические концепты, такие как интонация, темп речи, громкость, ритм и жесты, также вносят свой вклад в эффективность дипломатического дискурса. В данной статье автор исследует, как паралингвистические факторы в дипломатической речи влияют на международное единство, успех речи и разрешение конфликтов. Основываясь на теориях прагматики, семиотики и межкультурной коммуникации, статья рассматривает, как паралингвистические знаки могут изменять дипломатические сообщения и формировать глобальные политические ландшафты.

Abstract

Diplomatic discourse is a set of elements, which demonstrates a unique harmony expressed through verbal and paralinguistic factors, essential for success in international relations. While communication is primarily conveyed through language, paralinguistic concepts such as intonation, speech tempo, volume, rhythm and body movements also contribute to the effectiveness of diplomatic discourse. In this article, the author explores how paralinguistic factors in diplomatic speech affect international unity, the success of the speech, and the resolution of conflicts. Drawing on theories of pragmatics, semiotics, and intercultural communication, the article examines how paralinguistic signs can alter diplomatic messages and shape global political landscapes.

Kalit so'zlar: paralingvistika, diplomatik nutq, tana harakatlari tili, xalqaro munosabatlar

Ключевые слова: паралингвистика, дипломатическая речь, язык тела, международные отношения.

Key words: paralinguistic, diplomatic speech, body language, international relations.

KIRISH

Diplomatiya og'zaki yoki so'z orqali ifodalanmaydigan belgilarni nozik muvozanatda olib borishni talab qiladi. Ko'p hollarda, paralingvistik xususiyatlar, masalan, ovoz ohangi, yuz ifodalari va imo-ishoralar, o'z ichiga olgan so'zlardan ko'ra ko'proq ma'no yetkazishi mumkin (Gudykunst, 2004). Ushbu non-verbal (og'zaki bo'lmagan) elementlarning rolini tushunish davlat vakillari o'rtasida samarali kommunikatsiya o'rnatish uchun juda muhimdir, chunki paralingvistik signalni noto'g'ri tushunish yoki undan noto'g'ri foydalanish xalqaro munosabatlarda jiddiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Ushbu maqolada muallif diplomatik nutqdagi paralingvistik jihatlarning ahamiyati, shuningdek, ularning diplomatik natijalarga ta'siri, muzokaralar va global siyosiy manzara shakllantirishdagi roli o'rganiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

1. Paralingvistika va muloqot nazariyasi

Paralingvistika bu nutqdagi soʻz bilan bogʻliq boʻlmagan ovozli elementlarni oʻrganadigan fan boʻlib, ular muloqotning maqsadga erishishga oʻz hissalarini qoʻshadi. Bular ohang, tovushning ingichka yoki yoʻgʻonligi, nutq tezligi, tovush kuchi va pauzalarni oʻz ichiga oladi (Trager, 1958). Diplomatik matnda paralingvistik belgilar vakolat, muloyimlik, samimiyat yoki tajovuzkorlikni yetkazishda muhim ahamiyatga ega (Burgoon, Guerrero, & Floyd, 2016). Bu kabi elementlar diplomatik xabarlarning qanday qabul qilinishini va tushunilishini shakllantiradi, soʻzlarning maʼno va mazmunini mustahkamlashi yoki zaiflashtirishi mumkin.

2. Diplomatik nutq va kuch dinamiklari

Paralingvistik elementlar diplomatlar oʻrtasidagi kuch munosabatlarini bildiradi. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, masalan, tovushdagi oʻzgarishlar kuch muvozanatlarini yoki ijobiylikni koʻrsatishi mumkin (Brown & Levinson, 1987). Yuqori darajadagi muzokaralarda, ohangdagi kichik oʻzgarish diplomatning pozitsiyasida oʻzgarish yoki murosaga kelish belgisini koʻrsatishi mumkin. Bundan tashqari, kishi qanday tezlikda gapirishi, suhbatga boʻlgan tezlik yoki nazoratni qoʻlga kiritish istagini aks ettirishi mumkin (Goffman, 1959).

3. Diplomatiyada paralingvistik jihatlarning madaniy oʻlchamlari.

Paralingvistik belgilarni talqin qilish madaniyatlar boʻyicha sezilarli darajada farq qilishi mumkin (Hall, 1976). Diplomatik holatlarda, madaniylararo muzokaralar keng tarqalgan boʻlgani uchun, bu madaniy farqlarni tushunish juda muhimdir. Masalan, bir madaniyatda muloyim deb hisoblangan ohang boshqa madaniyatda juda yumshoq yoki qochqinlik sifatida qabul qilinishi mumkin. Bu belgilarni notoʻgʻri tushunish diplomatik xatoliklarga olib kelishi va jiddiy diplomatik oqibatlarga sabab boʻlishi mumkin.

Ushbu tadqiqot yuqori darajadagi diplomatik muzokaralarning video va audio yozuvlarini sifatli tahlil qilishni oʻz ichiga oladi, masalan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti nutqlari, ikki tomonlama muzokaralar va xalqaro uchrashuvlar. Paralingvistik elementlar, masalan, ohang, tovush balandligi, tovushning ingichka va yoʻgʻonligi va pauzalar nutq mazmuni bilan birgalikda tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy eʼtbori bu elementlarning asosiy diplomatik natijalar, masalan, kelishuvga erishish, mojarolarni hal qilish va shartnomalarni muzokaralash bilan qanday bogʻliq ekanligiga qaratiladi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

1. Maʼsuliylatli vaziyatlarda diplomatik ohangning oʻrni.

Diplomatik nutqda eng muhim paralingvistik belgilaridan biri – ohangdir. Yuqori martabali diplomatlar koʻpincha sokin va muvozanatlangan ohangdan foydalanadilar, bu esa ularning vakolatini koʻrsatib, muzokaralar jarayoniga nazorat qilishni bildiradi. Ammo, hissiyotli masalalarni muhokama qilishda, tovushning ingichka, yoʻgʻonligi va jadal oʻzgarishlar tezlik bilan javob berish yoki muammoning dolzarbligini aks ettirishga yordam beradi (Dunkan, 1972). Masalan, tinchlik muzokaralarida diplomat oʻz tovushini pasaytirib, hamdardlikni va hamkorlikni bildirish uchun oʻzaro bogʻlanish yaratishi mumkin.

2. Sukut saqlash va pauzalar oʻrni.

Muzokaralarda biroz jim turish strategiyasidan foydalanish juda taʼsirli vosita hisoblanadi. Nutqdagi pauzalar mulohazani, oʻziga ishonchni yoki kuchli fazilat egasi sifatida koʻrinishi mumkin. Masalan, diplomat qiyin savolga javob bermasdan oldin pauza qilsagina, bu uning mulohaza yuritishi yoki boshqa tomonni kutishga majbur qilish istagini koʻrsatadi. Bunday pauzalar koʻpincha muzokaralarda kuch balansining oʻzgarishiga olib keladi (Tannen, 1990).

3. **Paralingvistik nutq vositalari** ham til orqali ifodalangan nutqqa cheklangan holda boʻlsa ham diplomatik muzokaralarni olib borilishiga xissa qoʻshadi. Ochiq imo-ishoralar shaffoflikni koʻrsatishi mumkin, yopiq imo-ishoralar (masalan, qoʻlni qovushtirish) esa himoyachilik yoki qarshilikni bildirishi mumkin (Mehrabian, 1972). Koʻz bilan aloqa diplomatik almashinuvlarda ham ahamiyatlidir – uzoq koʻz bilan qarash samimiyat va diqqatni bildirishi mumkin, aksincha koʻzga qarashdan qochish noqulaylik yoki fikrga qoʻshilmaslikni anglatishi mumkin (Burgoon va boshqalar, 2016).

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, diplomatlar paralingvistik xususiyatlarni strategik ravishda ishlatib, oʻz ishonchlarini oshiradilar, kuchni koʻrsatadilar va foydali natijalar olish uchun muzokaralar olib boradilar. Masalan, tinchlik muzokaralarida iliq, hamdard ohang hamkorlikni koʻrsatishi mumkin, kuchli va ishonchli ohang esa muzokaralarda oʻzgarmas pozitsiyani bildirishi

PEDAGOGIKA

mumkin. Shuningdek, pauzalar, ovoz balandligi va tovushni ehtiyotkorlik bilan boshqarish muzokaralar oqimini boshqarishga, suhbatdagi hissiy muhitga ta'sir qilishi mumkin.

XULOSA

Paralingvistik elementlar diplomatik nutqda ajralmas vositalar bo'lib, xabarlarning qanday qabul qilinishini va tushunilishini shakllantiradi. Ushbu elementlar – ovoz ohangidan tortib, pauzalarga va tana tiligacha – kuch, samimiyat va hissiy niyatni bildiradigan muhim belgilardir, bu esa xalqaro muzokaralarning natijalariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu belgilarni tushunish diplomatlar uchun global diplomatiyada samarali ishlashda juda muhimdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge University Press.
- Burgoon, J. K., Guerrero, L. K., & Floyd, K. (2016). *Nonverbal Communication*. Routledge.
- Duncan, S. (1972). *Some Signals of Uncertainty in Speech*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 24(2), 200-208.
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Doubleday.
- Gudykunst, W. B. (2004). *Bridging Differences: Effective Intergroup Communication*. Sage Publications.
- Hall, E. T. (1976). *Beyond Culture*. Anchor Press.
- Mehrabian, A. (1972). *Nonverbal Communication*. Aldine-Atherton.
- Tannen, D. (1990). *You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation*. Ballantine Books.
- Trager, G. L. (1958). *The Paralinguistic Dimensions of Language*. *Language*, 34(2), 1-7.